ՓԱՐԱՁ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ԼՐԱԳՐԻ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Լրագրիս միջոցով որևիցէ մասնաւոր յայտարա
րութիւն տպել տալոզը սկսաք է վճարել ամէն 4
տառի համար 1 կոպէկ արծաթ

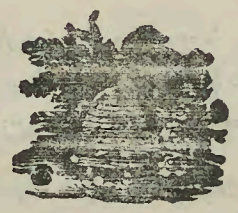

Հրատարակվում է ամէն չարաթ օր, մի մի թերթ
Տարեկան բաժանորդագրութեան գինն է 7 ռուբլի

ԺԴ ՏԱՐԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 4 1871 ԱՄԻ № 33

ԹԱԳԱՒՈՐԻ ՊԵՏՐՈՎՍՔ ԳԱԼԸ

ՆՈՐԻՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ԿԱՅՍԸՐ, ՆՈՅԻՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԲԱՐՁՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ԺԱՌԱՆԳԻՆ ԵՒ ՄԵԾ ԻՇԽԱՆ Վ. ԼԱԴԻՄԻՐ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐՈՎՉԻ հետ բարեհաձեցաւ յաջողութեամբ, ցանկալի առողջութեան մէջ, հասանել Պետրովսք քաղաքը 6 ին սեպտեմբերի, առաւօտեան 8 ժամին, երբ եղանակը գեղեցիկ էր և ոչ էլ ջերմ:

ՆՈՐԻՆ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆԸ բարեհաձեցաւ հանդէս անելու այն տեղի պահապան զօրքին, այցելելու բոլոր արքունի հաստատութիւնքը և ամէն բանով գոհ մնաց: Սեպտեմբերի 7 ին առաւօտեան 11 ժամին նշանակեալ է ձանապարհորդութիւնը դէպի Տիմերխան — Շուրա:

ԱԶԳԱՅԻՆ

ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ՎԱՐԺԱՐԱՆՔ

Ամէն ձեռնարկութիւն՝ նիւթական կամ բարոյական շահ մ՝ իրեն շարժառիթ ունի: Պատիւ, փառք, բարի համբաւ կամ նիւթական օգուտ: Առանց այս շարժառիթներուն ոչ ոք գործի մը կը ձեռնարկէ:

Կան մարդիկ՝ որք բարոյական շահը նիւթականէն աւելի կը յարգեն. բայց ասոնք բացառութիւն են, ընդհանրապէս նիւթական շահը բարոյականէն աւելի հրապոյր, աւելի ազդեցողութիւն ունի մարդոց բընութեան վերայ. ուստի և առաւել հզօր շարժառիթ մ՝ է մարդկային ձեռնարկութեանց

Ըստ մեզի բարի օգտակար և միշտ ապահով է այն ձեռնարկութիւնը, որոյ մէջ նիւթական շահը բարոյականին հետ կը լծորդի և այս երկու շարժառիթքի միասին կը գործեն:

Այս նկատմամբ կը գովենք ազգայնոց ոմանց այս օրերս գիշերօթիկ վարժարաններ բանալու ձեռնարկութիւնը: Կ. փանոսեան էջմիածին, և Օրիորդ Սիմեմ Օսկանեան շահու և միանգամայն պատուոյ շարժառիթներէ դրդեալ, մէկը մանչ տղայոց միւսն ալ աղջկանց գիշերօթիկ վարժարաններ բանալու ձեռնարկած են:

Առաջինն արդէն Ագապեան վարժարանի երկամեայ անօրէնութեամբ և մատակարարութեամբ բաւական փորձառ[illegible] ստացած լինելով, եթէ իր ըրած յ[illegible] րութեան համեմատ, զոր լրագրոյս [illegible] երեսը դրած, իր այս նոր ձեռնարկութիւնը յառաջ տանիլ, ազգին կարևոր ծառայութիւն մը մատուցանել զատ, ինչպէս ինքն ալ կըսէ, փառք և ստակ ալ կը շահի:

Երկրորդը, Օրիորդ Սիմեմ Օսկանեան Անդրիական վարժարանի մէջ կրթութիւն առած, Հայերէն և անդրիերէն լեզուաց հմուտ եօթն տարի վարժուհութիւն ըրած է այլ և այլ վարժարանաց մէջ, գլխաւորապէս Տրապիզոն, ուր 3 տարի շարունակ կեցած և 300 էն աւելի մանկունք դաստիարակած է: Այս հանգամանքներն և իր վկայեալ համեստութիւնն ու բարեկրթութիւնը բաւական են կատարեալ վստահութիւն ազդելու Հայ ծնողաց:

Ասոր ալ յայտարարութիւնը լրագրոյս վերջին երեսը կը տեսնեն ընթերցողք:

Ընշանակութեան արժանի է Օրիորդին յայտարարութեան այն մասը, ուր կը ծա-

Ա. Ղազարյան

ՎԱԳՈՒՑՈՒՑԻՉ

Պատմվածք

Ֆրանսիացի, նոյն ժամանակներու Հնդկաստանի ճիրաններուն մէջ գտնուող ազգերուն վրայ ունեցած ազդեցութեան մասին։

Ա

Նոյեմբեր 19-ի գիշերն էր։ Ամպամած երկինքը հազիւ կը թողուր, որ աստղերուն թոյլ լոյսը ցոլայ ծովուն վրայ։ Ալիքները, որոնք ամբողջ օրը սաստիկ փոթորիկ մը բարձրացուցած էին, հանդարտած էին, բայց դեռ կը շարունակէին ահռելի ուժգնութեամբ մը զարնուիլ ժայռերուն։ Ծովեզերքը ամայի էր։ Ոչ մէկ նաւակ կրնար ելլել ծովը, ոչ ալ մէկ նաւահանգստէն դուրս գալ։ Ամբողջ գիշեր ալիքները կռուեցան ժայռերուն հետ, ինչպէս երկու հակառակորդ զօրքեր, որոնք ոչ մէկ զիջում կ՚ընեն իրարու։

ու ինչ որ ես ասում եմ, ես ասում եմ ձեզ, որ ես ասում եմ ձեզ, որ ես ասում եմ ձեզ, որ

չինչ . . . Ա՛ն . . . խմբագիր զարմանում ինք դորա վերայ մտածելով:

Ահա թէ ի՞նչ նշանակութիւն ունին դովեստները և որքան ներգործութիւն մեր առանին Դպրոցների և ժողովրդական կեանքի վերաբերութեամբ . . . Մի որևիցէ Դպրոցի Հոգաբարձու դեռ ևս չ'մտածած իւր ուսումնարանի նիւթական ապրուստի միջոցների մասին. դեռ ևս չ'յայտնած իւր համազգիներին թէ ինչ կարօտութիւն ու հարկաւորութիւն է զգում իւր Դպրոցի նիւթական մնդուկը . . . . շուտով քօղածածկ է անում այդ բանը և դուրս գալիս հրապարակ ու գոռում "թէ այս ինչ կամ այն ինչ յառաջադիմութիւնն է ցոյց տուել իւր Դպրոցը և աշակերտները" և բայի դորանից սկսում քարկոծ անել նորան, ով որ համարձակվում դրիչ ձեռք վեր առնել և մի քանի խօսք յաւելացնել այդ մասի վերայ չ'նայելով որ ինքը նախ անպատուում իրեն (հեռանալով իւր Հոգաբարձական պաշտօնի վերաբերեալ նիւթականի մասին խօսելուցը) երկրորդ թուլացնում ու մի յա[illegible] մեռելութեան մէջ է ձգում տեղացի [illegible]ը:

[illegible]երջ տալով նամակիս . . . խմբագիր, նորից այս եմ կրկնում այդպիսի պարոնների համար թէ "Ա. որ հիմնարկել: բանալ մի ուսումնարան, առանց դրամական ապահովութեան, նշանակում օդի մէջ չորս բարակ սեան վերայ հաստատել նորա հիմը, որ անկարծիք երկու տարի չանցած չ'դիմանալով այն ահագին ծանրութեանը խորտակուելու է չարաչար կերպով . . . Բ. գովել մի ժողովուրդ ևայն բոլորովին չափից ու սահմանից դուրս , , , . փառաւորել մի անուն որ պուճ . . . . այդ կ'նշանակէ ձնշել ու սահմանափակել նորա բոլոր բարոյական մտածութիւնքը, կամ ըստ առածին "փափուկ բարձ դնել նորա գլխի տակ որ իր քնից չ'զարթնէ". և գ. թէ աշխատութիւնը մի հասարակաց անդամի և նորայ ճշմարիտ գործակատարութեան արժանաւորութիւնը, պիտի գնահատուի ու գովուի տեղացի ժողովրդից ու հասարակութիւնից և ոչ թէ այն իսկ գործակատարից, և գ- թէ աշխատութիւնը մի ժողովրդի կամ հասարակութեան, որևիցէ աղգօգուտ ձեռնարկութեանց մէջ նոյնպէս պետքէ փառաւորուի ուրիշ տեղացի Ագգայիններից ու ժողովրդից, որոնք ամենայն րոպէ անկար են նշմարել ու գովել միշտ . . . և ե· գովել ինքն իրեն նշանակում հեռանալ այն պայմաններից որոնք հազարաւոր գարեր էլ անցկացնելուց յետոյ մի անմահ ու յաւերժական գովենայ պսակով հիւսան են գառնում այդ ճշմարիտ գործակատարի ճակատը

Այս մասին առայժմ այսքանս բաւական համարելով կամ և ժնամ զձեզ 'ի սրտէ մեծարող Մ՛ևքայել Գ· Ամանասեանց.

27 օգոստ" 1871

Երևան:

Մեծայոյս եմ ազնիւ. խմբագիր, որ չ'էք պանալ տեղի չնորհել սորան ձեր . . . . . Մեղուի թերթերի մէջ 'ի գործադրութիւն ազգայնոց, որ պարտաւորուած կամ ամենայն զձեզ 'ի սրտէ մեծարող

Մ· Գ· Ամանասեանց:

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

ՆՈՐ ԵԳԻՊՏՈՍ

(ՎԵՐՋ)

կարծում են նոյնպէս, որ ջրանցքի հետ 'ի միասին աւելորդ էր եգիպտոսին ունենալ երկաթուղիները. բայց ինչը կվերաբերի հնդկական կարծիքին, նա ասում է, որ երկաթուղիները արգելք չեն կարող լինիլ ջրանցքին. այլ դորա հակառակ, նորա կարող են առնապատակել և երկրի և ընդհանուր առևտրի ուժը, յառաջ բերելով նոր կեանք նոր նոր պահանջներ, նոր յարմարութիւններ և նոր գեռ չփորձած առևտուր: Միևնոյնը պիտի սպասել ջրանցքից: Ա.յստեղ առագաստաւոր նաւերը կլինեն իրրև փոխադրողներ իսկ ջրանցքը իրրև առիթ արագ շարժողութեան: Հարցը նորա մէջ չէ, թէ նա կարճ միջոցում որքան շահ կը բերէ, այլ թէ որքան օգուտ պիտի սպասել նորանից: Այդ օգուտը երկապատիկ է—առաջինն որ նա ժամանակը կարճեցնում այժմեան առևտրական շրջանի համար, և երկրորդ որ նա յարուցանում նոր շրջան առևտրի,

Թէ որքան ճանապարհը և ժամանակը կարճանում ջրանցքի միջնորդութեամբ ճիշտ որոշուած են:

Նոր ճանապարհը դեպի բոմբէյ կարճեցնում նաւագնացութեան տարածութիւնը կոստանդնուպօլսից 17, 200 վերստ. Տրիեստից 14 800 վ. Լոնդոնից և Պետերբուրգից 11, 400 վ:

Եթէ աչքի առաջ ունենանք, որ Ափրիկէի եղերքով նաւելը պահանջում է երեք ամիս ժամանակ, այնուհետև տեսնում, որ նոր ճանապարհը մի տարուայ ընթացքում օգուտ է քաղում ժամանակից 25% միայն գնալու մէջ. իսկ գնալու և վերադարձի մէջ 50% . այդպէս ահա ժամանակի կարճութիւնը վաճառականութեանը տալիս է նոր ուժ:

Կարելի է սպասել, որ նոր եգիպտոսը միւս գիւտերի և փոփոխութիւնների հետ իմիասին, փոփոխութիւն ձգի նաև նաւագնացութեան արհեստի մէջ: Այժմ ջրանցքի վերայ անցուդարձ անել շոգենաւով ձեռնտու չէ ընկերութեան համար, որովհետև նա պահանջում մեծ քանակութիւն քարածուխի- թէպէտ և ընկերութիւնը ի նկատի ունելով այդ, արժանացրել քարածուխը և կինը նանակել է իւրաքանչիւր տոննի համար, որ առաջ 120 ֆր. արժէր, միայն 60 ֆր: Բայց առհասարակ այժմեան պահանջներին նայելով առաւել մեծ կարիք է զգացվում շոգենաւեր, քան առագաստաւոր նաւեր ունենալու, որովհետև, թէպէտ առաջինը պահանջները շատ ունի, սակայն ապահովում այս ամենայն վտանգներից, որ րոպ կարող է ենթարկուել առագաստաւոր նաւը:

Ահա այսքան միայն կարող էինք ասել Սուէզի ջրանցքի և նոր եգիպտոսի վերայ, որ հեղինակը կարծում թէ չէ սխալվելու ընդունելով իրրև անցք, որ ունէր չորս նշանաւոր խորհուրդ մարդկութեան համա այսինքն պատմական, քաղաքական, գիտնա

կան և աւելարական: (*)

Յովհաննէս Լալայեանց

ՆՈՒԷՐ

Իմ հոգեհարազատ եղբայր Յարդոյ Հ. . . ի.Գ.ուկասեանց Ջամալեցոյ

Ահա սրանով կատարումեմ ես,
Ձո այն խնդիրը, որ ինձ մշտապես,
Խրախոյս յորդոր միշտ ինձ կարպայիր,
Թէ, Դպրոցական քո կեանքդ գրես,
Ուրեմն ընդունիր, իմ ազնիւ հոգեակ,
Այս իմ դուշնաքեայ կարճառօտ նուէրը,
Որը ցօնում եմ յանմոռ յիշատակ,
Պահել յաւիտեան քո սրտում իմ սէր:

Հայկազունի.

Ռուսահայրենական կեանքիցս.

Պատուելի ընթերցող

Գրուածքիս վերատուքիւնն գրելիմ "Ուսումնական կեանքիցս." Դուք չ'կարծէք, Թէ ես գրելիմ մի վէպ կամ մի պրամատիքական իրողութիւն ուսումնարանական կեանքիս մէջ պատահած, ես միայն պատմելու եմ, Թէ ինչպէս մտայ ուսումնարան և ինչ հանգամանքերի տակ անցեր կենում մանկական կեանքս. բայց իմ ընթերցող, այս բանիս մէջ էլ Դուք քիչ չէք գտնելու ուշադրութեան արժանի բաներ: Ձեզ կը պատահի կարդալ գրուածքիս մէջ և տրամատիքական, և ինչպէս կուզէք, հետաքրքրական դէպքեր. Սակայն չոր ու ցամաք կերպով հետու բանաստեղծական ներշնչութիւնից և յափշտակութիւնից: Այսու ամենայնիւ, Մեծապո՛ւ ընթերցող, ներեցէք ինձ, և մի զլանաք, մի փոքր ժամանակ կորցնելու: Դուք որքան և իցէ մի գաղափար կարող էք հանել այս յօդուցածից,—դաստիարակութեանս շրջանից, հաւատսի եղէք ասածիս ճշմարտութեանը, և մի' կասկածէք Թէև չեմ կարծում, Թէ կասկածէք. ուրովհետև Ձեզ ևս միևնոյնը պէտք է պատահած լինի. ես սկսումեմ.

Մինչ անմեղ խաղարկութեամբ անցկի կացնում օրերս իմ քեռուցս որդոց հետ մանկութեանս այդ բերկրաւէտ ժամերում ոչինչով չէի այնքան ուրախ, որքան որ իմ ընկերների հետ ի միասին վէդ 1) Թօփ, 2) աչքաբախուկ, 3) քարթօփի, 4) մատնախոզ փուկ, 5) ձի ձի, 6) հարահմօլլայ, 7) փատփախեաւարուկ, 8) սատանի չախչախ, 9) սատանի հոր, 10) ես տարայ 11) չիֆթալի բանտայ, 12) խազախ Թօփի, 13) մուշտակռիւ, 14) աստուրմայ, 15) քոռ մամոյ. 16) գելգել, 17) երկէն էշ երկէն գոմէշ, 18) բրուա բրուա, 19) Թմիլմ Թմիլմ Թըմբշակ, 20) հիւանդման, 21) դուբրասի, 22) խլոր պաչուկ, 23) զօչԹախալասի, 24) քեաւաստայ, 25) Թուրայ, 26) ճիղթուրասի 27) կըռճ, 28),

---

1) Վէդ որ ստուպաքանվումէ կռիւ, մի ոտկռուի կատր, որը ոչխարից և այծից է լինում շատ տեղ կռճի, կամ ճան են առում:

2). Մի կատր բամբակի, բրիճ կատր, կամ սպունգի վերայ փամփաճաճ մէկ կըտկլոր գնակի ձև:

3). Մէկ տեղ նշանակումեն, մինը աչքերը խփումէ, իսկ միւսներն պահեն մանում, յետոյ ման է գալիս եթէ ում որ տեսաւ, ու շուտով եկաւ էն նշանակուած տեղն այն ժամանակ նա պէտք է խփէ աչքերն:

4). Մէկ քար ցից են գնում, ու Թօփը գաւազանով խփում, միւսներն պէտք է կամ բռնեն կամ այն քարին զարնեն:

5). Մէկ կամ երկու վէդ քցումեն, եթէ կանգնումէ մատներին խփումեն:

6) Մէկ երկար փայտ, կամ գաւազան առնելով երկու ոտքի մէջը, գլուխը բըռնումեն և իրար հետ վազում:

7). Միևնոյն աչքաբախուկի նման է, միայն ընկեր ընկեր են լինում, իսկ միւսներն ման են գալիս գտնելու, մինն հետևներն մանգալով բարձր գոռումէ, եկաւ այսինչ տուն:

8). Բոլորակ ամենքն էլ մին մին քարի վերայ նստումեն, իսկ մինն իւր գտակը ձեռին նրանց յետևիցն արագութեամբ պտոյտ է գալիս, յանկարծ մէկի ետևն է գնում, և պտտում, եթէ այն իմացաւ վեր է կենում, և գտակին սաստիկ ուժով տալիս է, և պտոյտ է գալիս մինչև իւր տեղը հասնելը, Թէ որ գտակ գնօղն շուտ նստի նորա տեղն, նա պէտք է գտակը պտտացնի:

9). Ընկեր ընկեր լինում և իրար վերայ են հեծնում ու իրարու անուն զըննում այն ժամանակ մէկի աչքը խըփումեն և մի ուրիշն էլ մէջ տեղում երկու քար իրար է խփում եթէ իմացաւ զարկողը նրանք կը հեծնեն:

10). Չինգ հատ փոքր հորեր են փորում և Թօփը գլորում Թէ որ միջինի մէջը ընկաւ, բոլորը փախնում:

11). Մինն ճիրն խփում, ես տարայ ասելով եթէ նա էլ նրան շուտով խփեց միւսին կը զարկեն:

12). Ընկեր ընկեր իրար ձեռին բռնում և միւսներն խփումեն, ում բռնեցին նա իր նա իր ընկերովը պիտի բռնէ:

13). Ուրտայ ղանդ խաղն է իսկութեամբ.

14). Բռունցով կռիւն է:

15). Մին կռանում մէկ միւսներն վերայից Թռչում:

16). Մէկի աչքը Թաշկինակով կապում են ում բռնեց նորանը կ'կապեն:

17). Մէկը գայլ կ'լինի մէկը հովիւ և կը պահպանէ իւր ոչխարներն որ մի [illegible] գայլը փախուցանէ:

18). Կարգաւ կը կպին և մի քանի [illegible] դաւ նորա վերայից կը Թռնեն:

19). Կարգաւ ոտներ իրարու գոգ կը ըզնեն և կ'խփեն ոտներին բրուա բրուա ասելով:

20). Մէկը մայր կը լինի մի ուրիշի քաղաքի անուն կը յիշեցնէ միւսներն կը Թռնեն նորա վերայ, այսինչ կամ այն քաղաքից եմ գալիս Թէ նորա անունն եղաւ նա պէտք է կուչ կենայ:

21). Չինգ երեսայ միասին գլուխ գլխի ըզբած գմբէթի նման մի ուրիշն էլ պըտոյտ կպայ նրանց շուրջը. իսկ միւսներն կը Թռնեն նրանց վերայ եթէ պտոյտ գալողը (մայր) խփեց ոտով, նոցա վերայ կ'մնայ խաղը:

22). Մինը միւսին կը վեր կայնի որ մինը ոտներն դէպի վեր իսկ մէկինն գետին փոխադարձաբար:

23). Մէկը ծալապատիկ կը նստէ միւսներն գլխի վերայ նորա վերայից շուռ կգան:

24). Մէկ ոտի վերայ պտոյտ կը գայ որ մէկին բռնէ:

24). Լախտ որ կը խփեն իրարու:

26). Մէկ կլոր շրջան կը քաշեն ու լախտով իրար կը խփեն:

27). Մէկ ոսկորի կատր մէկ ցուպի տակ կը պահէ մէկը, իսկ միւսներն ցուպով կը խփեն:

28). Չորս ցուպեր իրարուց երկու ոտք հե-

(*) Յանկացողը առաւել մանրամասն տեղեկութիւն ունենալ Սուէցի մասին, կարող է կարդալ հեղինակի (Соллогубъ і) դրութեան մէջ, որ ծախվում Կովկասեան նահանգի գպրոցական գործակալութեան գրավաճառանոցում գինն է 1 ռ. 10 կոպ-

29) ջիւդ, 30] ոչխար, 31) չիլիք չուխայ, 32) ախորժակեցուց. 33) կատարած ձեռ 34) ծանր ջրհորի մէջ իջնել: 35) Ամէն մարդ իր ձեռքը ունի, որ ինքն գործէ: 36) Ամէն մարդ իր գործին տէր է: 37) ոսկի բանեցնել, 38) ֆօփտըլի, 39) հին, 40) ես գիտեմ, որ ես տուի, կամ ես ուրիշ մի բան, 41) կամ ինչ, 42) ալա ասլան, 43) շուտասրչէկ

ու մի մեծ ոչխար ուզում կոտրի ոտքը և մէջը:

29). Ասկասկու:

30). Գնդապետը տասնհինգ մէջ էր տալու մի ձիու և ասաց ինքն իրան՝ ես ամենից լաւ գիտեմ, թէ ինչ արժէ ձին:

31). Ամէն մարդ իր գործին պէտք է նայի:

32). Ամէն ինչ ունի իր ժամանակը:

33). Ամէն մարդ իր գործին պէտք է նայի:

34). Ֆօփ իրան մեծ է երեւում իր աչքում:

35). Ամէն ոք պէտք է ունենայ իր գործը:

36). Ամէն ոք պէտք է ունենայ իր գործը:

---

41) ասլան, 42) ջանավար, 43) ձիավոր, 44) ասպետ, 45) ֆօփ, 46, 47 ֆօր ու ֆաշէք, 48) ասպետ, 49) ասպետ, 50),

ասլան, բայց նրանք ունեն օրէնք, որով նրանք չեն կարող ոչ մի բան անել առանց իրանց թագաւորի հրամանի: Ամէն մարդ իր գործին տէր է: Ամէն մարդ իր գործին տէր է: Ամէն մարդ իր գործին տէր է:

(*) Ալեքսանդրի մասին եղած բոլոր ասացուածքները:

ժամուամբ (ակնէկեցուամն) փոխ ասել, մի քիչ էլ ժամագիրքին բաներ, թէ լաւ էլ ձայն ունեցաւ, ամենայն ննջեցեալի, կնունքի և ամենայն տաղաւարի եղիշիս հետս կը տանիմ ինչպէս ըհա մի քանի օր եւս զատիկ է գալիս. թէ որ սովորած ըլնէր կը տանէի հետս. ինպէս էլ ջրօրհնէքին, գերեզման օրհնելիս: Դորանից յետոյ նա մօտ կանչեց ինձ բերել տուեց մի այբբենարան, երեսիս լաչ հանել տուեց, մի մատս բռնեց դրեց նշանի վերա և ասել տուեց. "Խաչ օգնեա ինձ". Ներքև տանելով մատս ցոյց տուեց ա տառը և ասաց. ասա ա, ասացի ասա քեզ ասում եմ (ժպտալով) ՏԷր Հայրը սալա (միայն) ասա ա. ասացի ա, բ, գ, է էս քանը հերիք է. գնա հետդ կարօղ մօտ նստի: Ջօ կարապետ մինոտիդ վերայ տեղ տուր թող նստի մինչև ճաշին իրան համար բերի: Գնացի դրացոյս մօտ նստեցի ուրախանալով որ այդքանի մէջ տեսայ մեր դրացին, մանաւանդ իմ խաղաղկից: Այդ ժամանակն Հայրս ՏԷր Հօր հետ խօսակցութեամբ թէ ինչպէս պէտք էր մի տարուայ միջոցում մեծ սաղմոսը աւարտէի ինչպէս խելօք տղա պէտք է դառնայի, վերջապէս Հայրս տէր Հօր աջը համբուրելով դրեց բուռը մի սպիտակ փող և նա աջը դնելով Հօրս գլխին օրհնեց նրան և յետոյ թէ գնա, անհոգ կաց քու որդիդ չէ. իմ որդիս է:

Հայրս գնալուց յետոյ կրկին (տաքացնելուց յետոյ) սկսեցին աւելի ձայնաւոր կերպով կարդալ տղերքը: բայց տէր Հայրը մի առաւել բարձր ձայնով գոռաց նրանց վերայ ձիլ ձիլտոը գրասեղանին խփելով որ ձայները կորեն քանզի հիմա դաս է, առաւմէր Մի բարձրահասակ երկար տիրացուի մազերով տղայ վերկացաւ տեղիցը, գնաց տէր Հօր մօտ մի մեծ գիրք ձեռքը առաւ ու սկսեց բարձր եղանակաւ կարդալ մի բան: Ես 'ի հարկէ չգիտէի նա ինչեր կարդում, բայց վերջերում այնպէս իմացայ որ այն գիրքը եղել է "Նարեկ" որը անդիր ուսուցանելիս է եղել վարժապետը իմ մօտիս տղան այս ասաց ինձ, թէ Նարեկ է կարդում. երեք տարի էլ կարդայ, իմաստուն կը դառնայ: Սորանից յետոյ մի ուրիշն էլ գնաց տէր Հօր մօտ նոյնպէս անդիր ասում մի բան: Ընկերս ասաց, որ Դա էլ ցիսուս Որդի է կարդում, էս վարժատան մէջ դրանցից խալճայ (աւադ) չ'կայ: Շարունակ գնալով դաս առնելով կարդն հասաւ իմ ընկերոջս, որը նոյնպէս գնաց տէր Հօր մօտ և սկսեց դասն ասել, յանկարծ մի տպտակ հասցրեց նրա երեսին, խեղճի աչքերիցն արտասուքը գլորվեցան, մազերիցն քաշքաշկլով ասաց, ինչ ես կակղտում կզկզում անիծեալ, Թող բարեկենդանին քիչ ուտէիր, դասդ սերտէիր, համբերէ կերածդ քթիդդ պէտք է հանեմ, չորքիր ծնկներդ բաց այդ տղայոց մօտ, անպիտան: Այս ամէնը երկիւղով բռնել էր սիրտս երբեմն գրիս էի մտիկ անում և երբեմն չոքածներին: Այսպէս սրտաճաք եղած էի մինչ յանկարծ գոչեց վարժապետը, ծօ պետրոս արի դաս ասա. մինոյն րոպէին աչքերս մըթնեցան չը գիտեցայ թէ ինչ անցկացաւ, գնացի մօտը և ասացի դասս. հրամայեց իւր հետ ասելու դ ե զ դէ գնա տեղդ մեծ ուրախութեամբ . . . : Երբ բոլոր դասերը վերջացրած էր, տէր Հայրը հրամայեց փալախէն (1) բերել և պառկեցնել տուեց նրանց շարքին, փալախէն անց կացրին ոտներն, և նա ձեռքի գեարմաշի (գերմասախ) ճիպոտով խփեց մինչև քսան և հինգն, որ մի-ւսներս խրելուս համարումիցինք բարձր եղանակաւ տէր Հօր պատուիրանին համաձայն: Խեղճ պատժուողներն ամեն վայ տէր տէր հոգուդ մեռնեմ, ասում խաչեր (սիրոյն) մեռայ էին գոչում բայց տէրտէրի խիղճն քարացել էր ամբողջապես թիւն լրանալուն էր սպասում աոերի եղունդներից կաթումէր արեան կաթիլները խառնուելով արտասուաց կաթիլների հետ, մի աղեխաչի տեսարան էր հանդիսանում աչացս առաջև, իսկ ես ապշած կասես թէ մեռել էի. միայն վերջապէս եկաւ ժամը որ արձակուինք տէր հօր և իւր վարժատան դաժան տեսքից. երկիւղի և քաղցութեան ձնշողութիւնը օճախում (վառարան) վառած աթարի (1) և տէր հօր բըռնոթու հօտն սարսափ էին պատճառում որ ում և մկին յայտնելս անկարօղանում փալախի ահից: Տէր Հայրը հրամայեց դրքերս ժողովենք և կարգաւ կանգնենք, փառք Քեզ քրիստոս (ազօթք է) և ապա "Հայր մերն" ասելու ի միասին եղանակաւ. աւարտեցաւ ամէնը, աւարտեցաւ և իմ տանջանքս, երկու երկու վարժատանից (դժոխքից) դուրս եկանք և քանի մի րոպէից յետոյ տանը քուրսու (2) տակ նստած հաց էի ուտում ես:

Այսպէս գառնութեամբ երբեմն դպնում էի ուսումնարան. իսկ երբեմն էլ ոչ երբ միտս էր գալիս տէր հօր փալախէն միևնոյն րոպէին քիչէր մնում ուշաթափ լինէի, մի շաբաթ օր էլ որ քաղ էր մեղ իբրև դաս էլ Աշխատողականաց, բարեխօսականաց էր հասիլ, դասիս և քաղիս չը գիտենալովը, մանաւանդ փալախի երկիւղը միտքս գալով, փալայ քաղաքից դուրս գերեզմանատուներից մօտ, ուրտեղ կալ էին կատում, քիչ կասի (3) վերայ նստելով ու եղները քշելուց յետոյ գնացի քիչ հեռու ու գտայ այնտեղ բարակ աւազ, որտեղ կարողացայ քերակ պահելու, որ մի գուցէ ինձ գանեն և մի վարժատուն տանեն, տէրտէրը քաղ կամ հարցնէ, բայց բաղդաւորաբար ոչ մեն եկող եղաւ և ոչ էլ գտնող, բաւականին աւազի հետ խաղացի: Երեկոյեան զանգակահարութիւնից յետոյ գնացի տուն սովորականիս համաձայն որ մի գուցէ ծնողքս կռայած լինին, այդ նկատեցի մօրս զգացմունքներից, որ ոչոք հարցնող չէ եղել, ուրախութեամբ շարունակեցի վէգ խաղալս դրացի ընկերիս հետ, որոնցից միևն ինձպէս վարժատուն չէր ընդունել, մեր այդ խաղի տաքացած ժամանակն

---

(1) Աշակերտները ծիծելու համար մի գործիք որը մի արշինաչափ բարձրութեամբ երկու ծայրերը ծակած և անց է կացրած մի պարան, որով ոլորումեն ոտներն.

(1) Աղեքսանդրապոլու շրջակայքում չ'կայ անտառ որից փայտ բերեն վառելու համար, դորա համար ըստ մեծի մասին առնանոց աղբն են գործածում:

(2) Մկկ չորեքանկիւնանի գրասեղանի պես շինուած միայն ոտներն կարճ որի վերայ քցելով միտտառ կամ վերմակ նորա տակը փոքր թոնիր որի մէջն լցնումեն ածուխ, դէպի որը և երկարացնումեն (պարզում են) ոտներն:

(3) Աշնան ժամանակն բերումեն հունձերը մեծ սայլերով որին ասումեն "Օրանի սէլ" և քաղաքից դուրս մի լաւ տափարակ տեղ փռումեն մէկ (յայնութեամբ մի արշին երկայնութեամբ երկու արշին) հաստ տախտակ մի կողմն չամանի քարերով (որին կաքլաքար են ասում) շինած զոյգ եղներով լծծում և պտոյտ են ածում:

ՀԱՅՈՑ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻՆ ՄԵՂՈՒ

Ի ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ Ա. ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՀԱՅՈՑ

Ի ՏԱՐՈՆ Ի ՔԱՂԱՔԻ Ա. ՊՈՒՅՍՈՒՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿԵՑԱՒ Ա. ՊՈՒՅՍՈՒՆԵՑՒ

ՄԱՐՏԻՐՈՍ Ա. ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՀԱՅՈՑ

ՏՊԱԳՐԵՑԱՒ Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 4-ՈՅ 1871 Թ.

Ա. ՊՈՒՅՍՈՒՆԵՑԻ

ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՀԱՅՈՑ

Ի ՏԱՐՈՆ Ի ՔԱՂԱՔԻ Ա. ՊՈՒՅՍՈՒՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿԵՑԱՒ Ա. ՊՈՒՅՍՈՒՆԵՑՒ

ՄԱՐՏԻՐՈՍ Ա. ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՀԱՅՈՑ

ՏՊԱԳՐԵՑԱՒ Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 4-ՈՅ 1871 Թ.

---

(1) Տեսանեմք զի ՚ի ձեռն ասացելոցն ամենայնի ազգս հայոց ՚ի միասնութիւն ուղղափառ հաւատոյ ՚ի մի ինչ ժողովուրդ միաբան ՚ի մի կամս ՚ի մի սէր ամենայն ազգաց ընդ հայս ուրախ լինել (հայեցեալ ոչ ըստ մարդկան) նման ինչ ասելոյ է Տեառն մերոյ Յիսուսի առ հարսն Կանայի Գալիլեացւոց. Ահա գինի ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք գինի, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ուրախութիւն, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք սէր, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք միաբանութիւն, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք հաւատ, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ուղղափառութիւն, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ ուսումն, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ վարդապետութիւն, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ ուսուցիչս, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ առաքեալս, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ հովիւս, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ հայրապետս, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ կաթողիկոսս, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ պատրիարգս, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ արքեպիսկոպոսս, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ եպիսկոպոսս, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ վարդապետս, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ քահանայս, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ սարկաւագս, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ դպիրս, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ ընթերցողս, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ երգեցիս, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ ժողովս, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ եկեղեցիս, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ խաչս, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ աւետարանս, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ սուրբ պատարագս, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ սուրբ խորհուրդս, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ սուրբ մկրտութիւն, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ սուրբ միւռոն, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ սուրբ հիւանդաց իւղ, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ սուրբ ապաշխարութիւն, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ սուրբ հաղորդութիւն, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ սուրբ ամուսնութիւն, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ սուրբ ձեռնադրութիւն, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ սուրբ օծումն, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ սուրբ խունկ, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ սուրբ ծխարկութիւն, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ սուրբ տաղաւար, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ սուրբ սեղան, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ սուրբ գաւազան, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ սուրբ գաւաթ, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ սուրբ պատեն, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ սուրբ շուրջառ, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ սուրբ սկիհ, այլ ոչ ունին։ Ոչ ասէ թէ ոչ ունիք ճշմարիտ սուրբ գաւաթնակալ